

2017-06-01
U2017/02561/S

Utbildningsdepartementet

Statens skolverk
106 20 Stockholm

Uppdrag att ta fram kartläggningsmaterial och revidera obligatoriska bedömningsstöd och nationella prov i grundskolan, sameskolan och specialskolan

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statens skolverk att ta fram förslag till kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och matematiskt tänkande för förskoleklassen samt revidera de obligatoriska bedömningsstöden i årskurs 1 och de nationella proven i årskurs 3 i grundskolan och sameskolan respektive i årskurs 4 i specialskolan.

Kartläggningsmaterial för förskoleklassen i språklig medvetenhet och matematiskt tänkande

Kartläggningsmaterialet ska vara forskningsbaserat och konstrueras med utgångspunkt från läroplanerna. Det ska även finnas en progression mellan kartläggningsmaterialet i förskoleklassen och de obligatoriska bedömningsstöden i årskurs 1. Vidare ska materialet ta sikte på kunskapskravet i läsförståelse i årskurs 1 och de kunskapskrav som senare ska uppnås i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 3 i grundskolan och sameskolan respektive i årskurs 4 i specialskolan.

Kartläggningsmaterialet ska ha en standardiserad utformning, vara enkelt att använda och fungera som ett naturligt inslag i den ordinarie undervisningen. Materialet ska utformas så att det utgör ett stöd till förskollärare och lärare att identifiera de elever som visar en indikation på att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i årskurs 1 och 3 i grundskolan och sameskolan respektive i årskurs 1 och 4 i specialskolan. Därtill ska materialet ge stöd i att identifiera de elever som är i behov av extra anpassningar, särskilt stöd eller särskilda utmaningar. Materialet ska dessutom ge förskollärare och lärare

stöd i att se vilka möjligheter och hinder undervisningens utformning kan innebära för elevernas lärande. Materialet ska även kompletteras med stödmaterial för analys av kartläggningen.

Revidering av obligatoriska bedömningsstöd och nationella prov

De obligatoriska bedömningsstöden och de nationella proven ska revideras så att dessa utgör ett stöd för lärare att identifiera de elever som visar en indikation på att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i årskurs 1 och 3 i grundskolan och sameskolan samt i årskurs 1 och 4 i specialskolan. De nationella proven och bedömningsstöden ska även fortsättningsvis ge stöd i att identifiera de elever som behöver extra anpassningar, särskilt stöd eller särskilda utmaningar. Syftet med revideringen är att ge lärarna ett tydligare underlag för bedömning av elevens kunskapsutveckling och mer information om vilket stöd som eventuellt ska sättas in. Detta kan t.ex. göras genom att bedömningen av elevernas prestationer innehåller fler steg. Bedömningsstöden ska även kompletteras med stödmaterial för analys av bedömningarna.

Genomförande och redovisning av uppdraget

Vid genomförandet ska Skolverket ta hänsyn till uppdraget om att förbereda digitalisering av nationella prov och nationella bedömningsstöd för grundskolan, sameskolan och specialskolan (U2016/05615/S). Därtill ska Skolverket inhämta synpunkter från såväl forskare och experter inom området som verksamma förskollärare och lärare. I arbetet ska även elevrepresentanter involveras. Skolverket ska i sitt arbete eftersträva en så god förankring som möjligt hos andra relevanta myndigheter och aktörer inom området, t.ex. Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sameskolstyrelsen och Skolforskningsinstitutet. Ett barnrättsperspektiv, ett jämställdhetsperspektiv och ett funktionshindersperspektiv ska beaktas vid genomförandet av uppdraget.

Skolverket ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om arbetet. Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2018 till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Bakgrund

Enligt skollagen (2010:800) ska alla barn och elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt

enligt utbildningens mål. Det är viktigt att elever i behov av stödinsatser får sådana redan i tidiga årskurser för att förebygga problem som kan växa och under lång tid försvåra för den enskilde eleven. Detta framgår av såväl forskning som erfarenheter från framgångsrika skolsystem i andra länder, t.ex. Finland. Utvärderingar visar dock att svenska grundskolor generellt sätter in särskilt stöd relativt sent då den största andelen elever med åtgärdsprogram finns i årskurs 9 (Skolverkets promemoria Särskilt stöd i grundskolan läsåret 2015/16). Dessutom visar Skolinspektionens årsrapporter för 2015 och 2016 att det vid fyra av tio grund- och gymnasieskolor som genomgått prioriterad tillsyn under 2016 fanns brister som handlar om att ge eleverna det stöd de behöver (Skolinspektionens årsrapport 2016 – Undervisning och studiemiljö i fokus, 2017). Det finns också skillnader både inom och mellan skolor avseende lärares kompetens att göra bedömningar av elevernas kunskapsutveckling (Promemoria En bättre skolstart för alla: bedömning och betyg för progression i lärandet, U2014/04873/S).

Regeringen tillsatte den 17 juni 2015 en utredning om en läsa-skriva-räkna-garanti (U2015:04). Utredningen har haft i uppdrag att utarbeta förslag som medför att alla elever får det stöd eller särskilda stöd de behöver för att få förutsättningar att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i svenska eller svenska som andraspråk och i matematik i årskurs 3 i grundskolan och sameskolan respektive i årskurs 4 i specialskolan. Utredningen har i sitt betänkande På goda grunder – en åtgärds garanti för läsning, skrivning och matematik (SOU 2016:59) föreslagit en åtgärds garanti för att garantera att elever, som riskerar att inte uppnå kunskapskraven, upptäcks tidigt och får adekvat stöd. Syftet med åtgärds garantin är att alla elever i behov av stöd ska garanteras rätt till tidigt stöd i sin läs-, skriv- och matematikutveckling. Tidigt insatt stöd, dvs. i förskoleklassen, årskurs 1 eller årskurs 2, är också mer effektivt än senare insatt stöd. Vidare anger utredningen att ju längre tiden går desto mer omfattande åtgärder kan behövas för att verkligen ge eleverna det stöd som de behöver. Utredningen föreslår bland annat att det ska införas ett kartläggningmaterial i förskoleklassen, som ansvarig förskollärare eller lärare ska använda för att bedöma elevernas utveckling i språklig medvetenhet och matematiskt tänkande samt att de nationella bedömningsstöden i årskurs 1 och de nationella proven årskurs 3 (årskurs 4 i specialskolan) ska revideras. Detta i syfte att göra bedömningsstöden och de nationella proven mer finmaskiga.

Skälen för regeringens beslut

Skolans huvuduppdrag är att ge alla elever förutsättningar för att de ska uppnå de nationella kunskapskraven och målen för utbildningen, dvs. att de ska ha tillräckliga kunskaper för att klara framtida studier och yrkesliv. Förmåga att läsa, skriva och räkna utgör grundläggande kunskaper som eleven behöver tillgodogöra sig för att även kunna hämta in nödvändiga kunskaper i övriga skolämnen. Kunskapsresultaten har under de senaste årtiondena sjunkit i den svenska skolan även om exempelvis TIMSS och PISA 2015 visade en något uppåtgående kurva. En del i arbetet med att fortsätta att förbättra kunskapsresultaten är att säkerställa att alla elever tidigt får den ledning och stimulans som de behöver för att de ska kunna utvecklas så långt som möjligt.

I budgetpropositionen för 2017 aviserade regeringen att en läsa-skriva-räkna-garanti ska införas. Detta för att garantera att stöd och särskilt stöd sätts in redan i tidiga årskurser, vilket kan förebygga problem som kan växa under lång tid och försvåra för den enskilde eleven (prop. 2016/17:1 utgiftsområde 16 s. 197). En viktig grund för denna garanti är de förslag som lämnas i betänkandet På goda grunder – en åtgärds garanti för läsning, skrivning och matematik (SOU 2016:59).

Elever som i tidiga skolår riskerar att få svårigheter i sin läs- och skrivutveckling behöver få explicit och systematisk undervisning om bokstäver, ljud och betydelsebärande delar av ord. Elevernas läs- och skrivutveckling bör därför noga följas upp och åtgärder vidtas om en elev är i behov av stödinsatser (Taube, Fredriksson, Olofsson 2014). En kontinuerlig och systematisk kartläggning, bedömning, uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling utgör grunden i arbetet att dels identifiera de elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, dels identifiera de elever som behöver extra utmaningar för att nå så långt som möjligt. Syftet med en åtgärds garanti är bl.a. att säkerställa att de allra yngsta eleverna får de särskilda stödinsatser som de är i behov av. Centralt är att inte någon elev förbises i denna process och därför ska en indikation på att en elev inte kommer nå de kunskapskrav som minst ska uppnås utgöra ett tillräckligt skäl för att ansvarig förskollärare eller lärare ska genomföra en särskild analys av en elevs kunskapsutveckling. Av den anledningen bör det dels tas fram ett nationellt kartläggningsmaterial, dels ske en revidering av befintliga bedömningsstöd och nationella prov. Nationellt framtaget material kan även öka likvärdigheten i kvalitén på de stödinsatser som sätts in och skapa en gemensam

terminologi kring bedömning, progression och kunskapskrav vilket leder till högre kvalitet i bedömningarna. Att ta till vara förskollärares och lärares kompetens och erfarenheter i utformandet av materialet är viktigt för att materialets kvalitet och användbarhet ska bli så hög som möjligt, något som ligger väl i linje med regeringens tillitsreform.

Mot denna bakgrund bör Skolverket ges ett uppdrag att ta fram förslag till kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och matematiskt tänkande för förskoleklassen. För att öka precisionen på de obligatoriska bedömningsstöden och de nationella proven som används i lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan i svenska, svenska som andraspråk och matematik, bör myndigheten även ges i uppdrag att revidera dessa.

På regeringens vägnar

Gustav Fridolin

Tina Pettersson

Kopia till

Finansdepartementet/BA
Riksdagen/utbildningsutskottet
Sameskolstyrelsen
Skolforskningsinstitutet
Specialpedagogiska skolmyndigheten
Statens skolinspektion